

Концептосфера ПРИРОДНИЙ ПРОСТІР в українській поезії початку XXI століття**Людмила Олександрівна Петренко***аспірантка кафедри української мови філологічного факультету,**Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна**(майдан Свободи, 4, Харків, 61000, Україна);**e-mail: liudmylapetrenko93@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-5764-3264>*

У статті висвітлено особливості втілення концептосфери ПРИРОДНИЙ ПРОСТІР в українській поезії початку XXI століття, визначено її склад, описано змістову структуру концептів-складників, схарактеризовано засоби їх художнього втілення з погляду традицій українського поетичного слововживання та вияву індивідуально-авторського начала. Матеріалом послужили поезії сучасних українських авторів, зокрема Л. Белея, Ю. Издрика, В. Калашника, М. Кіянської, С. Осоки, С. Татчина, Г. Яновської та багатьох інших.

Підкреслено, що склад і будова художніх концептосфер пов'язані з природою поезії: митці використовують загальнокультурні мовні коди, намагаючись проте вийти за їхні межі, тому авторські образи є пізнаваними, хоча не тотожними загальномовним. Концептосфера ПРОСТІР в українській поезії початку XXI століття – одна з ключових. Її складником є концептосфера ПРИРОДНИЙ ПРОСТІР, в українській поезії початку XXI століття представлена концептами, що втілюють горизонтальний, вертикальний та водний простори, ключовими серед яких є ЛІС, САД, ПОЛЕ, СТЕП, РІКА, НЕБО. Їх вербалізатори відбивають як традиційні асоціації, так і закодовані авторські смисли.

Словообраз лис, з одного боку, як утілення чужого простору, набуває негативної оцінки, з другого, – має сему життя і є позитивним. Сад – свій простір, тому його образ постає як позитивний, щоб передати значення життєвого простору ліричного героя. Ця семантика увиразнена біблійними алюзіями райського саду. Так само образи поля, лану, ниви переважно містять сему 'свій', але водночас здатні розвивати семантику смерті. Традиційний образ степу як свободи здатний також – через ознаку безмежжя – виражати тривожні емоційні стани. Небо – це сакральний простір, недосяжне місце і водночас життєвий простір людини, свобода, ознака «межовості», утілена, зокрема, в образах обрію, виявляється актуальною для вираження часової семантики. Концепти, що втілюють водний простір, передають традиційні амбівалентні смисли життєдайності, часоплину і небезпеки.

Ключові слова: концепт, концептосфера, образ, семантика, оцінка

Петренко Л. А. Концептосфера ПРИРОДНОЕ ПРОСТРАНСТВО в украинской поэзии начала XXI века

В статье освещены особенности воплощения концептосферы ПРИРОДНОЕ ПРОСТРАНСТВО в украинской поэзии начала XXI века, определено ее состав, описано содержательную структуру концептов-составляющих, охарактеризованы средства их художественного воплощения с точки зрения традиций украинского поэтического словоупотребления и проявления индивидуально-авторского начала. Материалом послужили поэзии современных украинских авторов, в частности Л. Белея, Ю. Издрика, В. Калашника, М. Кияновской, С. Осоки, С. Татчина, А. Яновской и многих других.

Подчеркнуто, что состав и строение художественных концептосфер связаны с природой поэзии: авторы используют общекультурные языковые коды, пытаются все же выйти за их пределы, поэтому поэтические образы являются узнаваемыми, хотя не тождественными общезыковым. Концептосфера ПРОСТРАНСТВО в украинской поэзии начала XXI века – одна из ключевых. Ее частью является концептосфера ПРИРОДНОЕ ПРОСТРАНСТВО, представленная в украинской поэзии начала XXI века концептами, воплощающими горизонтальное, вертикальное и водное пространство, ключевыми из которых являются ЛЕС, САД, ПОЛЕ, СТЕПЬ, РЕКА, НЕБО. Их вербализаторы отражают как традиционные ассоциации, так и закодированные авторские смыслы.

Словообраз лес, с одной стороны, как воплощение чужого пространства, приобретает негативную оценку, с другой, – имеет сему жизни и является позитивным. Сад – свое пространство, поэтому его образ предстает как положительный, чтобы передать значение жизненного пространства лирического героя. Эта семантика усиленная библиейскими аллюзиями райского сада. Так же образ преимущественно содержит сему 'свой', но в то же время способен развивать семантику смерти. Традиционный образ степи как свободы способен также – через признак бесконечности – выражать тревожные эмоциональные состояния. Небо – сакральное пространство, недоступное место и одновременно жизненное пространство человека, свобода, признак «граничности», воплощенный в частности в образах горизонта, оказывается актуальным для выражения временной семантики. Концепты, воплощающие водное пространство, передают традиционные амбивалентные смыслы животворности, хода времени и опасности.

Ключевые слова: концепт, концептосфера, образ, семантика, оценка

Petrenko Liudmyla. NATURAL SPACE Conceptual sphere in Ukrainian poetry of the early 21st Century

The article explores the features of the embodiment of the conceptual sphere NATURAL SPACE in Ukrainian poetry of the early XXI century, defines its composition, describes the semantic structure of conceptual components, characterizes the means of their artistic embodiment in terms of the Ukrainian poetic word usage traditions and highlighting authorship origins.

Source for this article was poetry of the modern Ukrainian authors, in particular L. Beley, Y. Izdryk, V. Kalashnyk, M. Kiyanova, S. Osoka, S. Tatchyn, H. Yanovska and many others. It is emphasized that the composition and structure of artistic conceptual spheres are related to the nature of poetry: artists use common cultural language codes, but try to go beyond them, so the author's forms are recognizable, but not the same as commonly used (forms). SPACE conceptual sphere is one of the main ones in the Ukrainian poetry of the beginning of the XXI century. Its component is NATURAL SPACE conceptual sphere. In Ukrainian poetry of the early XXI century represented by concepts that embody horizontal, vertical and water space, the main among which are FOREST, GARDEN, FIELD, STEPPE, RIVER, SKY. Their verbalizers reflect both traditional associations and encoded authorial meanings.

The word forest, on the one hand, as the embodiment of alien space acquires a negative assessment, on the other is positive, has the life meaning. The garden is personal space, so its image appears as positive to convey the meaning of the living space of the lyrical hero. This semantics is expressed by Biblical allusions to the Garden of Eden. Similarly, the form of the field, mostly contain the 'own'

meaning, but at the same time are able to develop the semantics of death. The traditional form of the steppe as freedom is also able to express anxious emotional conditions through a sign of infinity. The sky is a sacred space, an inaccessible place and at the same time a living space of a person, freedom, a sign of "borderline", embodied, in particular, in the forms of the horizon, is relevant for the expression of temporal semantics. Concepts that embody water space convey the traditional ambivalent meanings of vitality, timeline and danger.

Key words: concept, conceptual sphere, image, meaning, evaluation

З кінця ХХ століття в мовознавстві спостерігається інтерес до питань концепту: смислового наповнення поняття, структури, особливостей утілення в мові загалом та в поезії зокрема. Різномасштабним дослідженням цього феномену присвячені праці В. Карасика [2], О. Ковальової [3], В. Кононенка [4], А. Косенко [5], О. Маркової [6], В. Маслової [7], З. Попової [8], А. Приходька [9], І. Приходько [10], О. Селіванової [11], І. Серебрянської [12] М. Скаб [13], Й. Стерніна [8] та ін. Для впорядкування концептів застосовують поняття концептосфери. За твердженням З. Попової, концептосфера є «упорядкованою сукупністю концептів у людській свідомості» [8, с. 176]. Водночас А. Приходько наголошує, що концептосфера є надбанням не конкретної мовної особистості, а всього етносу [9, с. 175].

Склад і будова художніх концептосфер зумовлені мистецьким світобаченням. Митці використовують загальнокультурні мовні коди, намагаючись вийти за їхні межі, тому авторські образи позначені специфікою їхнього ідіостилу. Важливою для моделювання художньої картини світу є концептосфера ПРОСТІР, яка в новітній українській поезії не досить досліджена. Її наповнення відбиває особливості ціннісної категоризації світу, властиві сучасній поезії. Сказане й зумовлює актуальність запропонованої статті.

Мета статті – з'ясувати особливості втілення концептосфери ПРИРОДНИЙ ПРОСТІР в українській поезії початку ХХІ століття, що передбачає розв'язання таких завдань: окреслити її базові складники; описати змістову структуру аналізованих концептів; схарактеризувати засоби їх художнього втілення; розглянути художню реалізацію концептосфери ПРИРОДНИЙ ПРОСТІР з погляду традицій українського поетичного слововживання та вияву індивідуально-авторського начала.

Реалізація поставлених у роботі завдань передбачає застосування різних методів дослідження. Основними з них є метод концептуального аналізу, що використовується для з'ясування структури концептосфери ПРИРОДНИЙ ПРОСТІР. Контекстологічний метод застосовано для опису контекстної семантики досліджуваних явищ. Важливим є метод компонентного аналізу, що передбачає з'ясування семної структури образів часу та простору, виявлення особливостей взаємодії мовного та мовленнєвого, сталого та змінного, значення та смислу.

Матеріалом дослідження послужили поетичні твори українських авторів початку ХХІ століття,

зокрема Л. Белея, Ю. Іздрика, В. Калашника, М. Кіяновської, С. Осоки, А. Тимченка, С. Татчина, Г. Яновської та багатьох інших.

Концептосфера ПРОСТІР в українській поезії початку ХХІ століття є однією з ключових поряд з концептосферою ЧАС. Її складником є концептосфера ПРИРОДНИЙ ПРОСТІР, яку формують концепти, що втілюють поняття горизонтального, вертикального та водного просторів.

Ключовим, за нашими спостереженнями, у вираженні природного горизонтального простору є концепт ЛІС. Лексема *ліс* в аналізованій поезії виражає узуальні [14, т. 4, с. 522] й оказіональні значення та є ядром відповідного концепту. Образ лісу передає традиційні асоціації страху перед цим простором як перед чужим: «*Синій ліс напівтемний, старі важкочолі дуби, / над гніздечком розореним крик божевільної птиці*» (А. Тимченко). Крім того, у наведеному контексті просторова семантика посилюється залученням візуального та звукового образів. Словообраз *ліс* позначає також часопростір, що розділяє ліричного суб'єкта й адресата: «*Усе минулося між нами, не повернуть оті літа. / Вони за горами-лісами, / Де казка диво хилита*» (В. Романовський). Сполучення *за горами-лісами* є народнопоетичним образом, який передає не просто далеку віддаль, а відстань у часі.

Образ лісу в поезії збірки Л. Белея «Книга про ліс» стає основним символом та алегорією. Наприклад: «*молочний туман / завів їжака у старий сад, / втоплений у лісі, / немов грибниця у купі листя / здичавіла вишня, / що не скупилася / карміном / дичка-яблуня, / яка спізнала добро і зло / сливи зі смаком терну / їжак / набрав стільки / плодів на спину, / що перестав бути колючим / набрав стільки плодів, що перестав бути їжаком*» (Л. Белей). Наведений контекст є наскрізно алегоричним. Їжак як житель лісу позначає людину зі складним характером. Поглинання саду лісом метафорично змальовує зникання свого, рідного місця. Протиставлення *лісу і саду* (чужого і свого просторів) виражено специфічно: сад оточений чужим простором і старий, проте в ньому ще вдосталь поживи. Для їжака як людини саме сад є ознакою свого. Образ яблуні-дички створює алюзію до Едему, вона є деревом пізнання, тим, що призвело до первородного гріха. Зібравши всю «поживу», їжак утратив себе.

Оригінальним у цій збірці є образ лісу, що метафорично позначає людину, яка займається самоаналізом: «*пізньою осінню голий ліс / копається у власному листі, / ніким не зібраному / ніким не розкладеному / у томики нечитаної*

поезії» (Л. Белей). Осінь у контексті символізує, швидше, досвід, а не старість. Епітет *голий* додає означуваному образу відвертості: лісу нема чого приховувати. Його листя – це його спогади, які більше нікому не цікаві (у тексті це передано нагнітанням заперечних конструкцій).

Сад як «невід’ємна частина українського національного пейзажу» [1, с. 519-520] в українській поезії початку ХХІ століття набуває особливої концептуальної ваги як свій простір. Позитивне значення має образ *саду мрій* у такому контексті: «*Де мрії сади – о срібнодумні чола! – / З любов’ю, вірою, надією весни*» (В. Калашник). У метафоричному значенні *садок* перегукується з чуттєвою сферою: «*Писав – просив приїхати пошвидше. / Я так спішив, гасив передчуття. / А ти з садка назустріч тихо вийшов – / Весь у задумі й мудрості життя*» (В. Калашник). Слово *сад* у метафоричному сенсі позначає сферу діяльності людини, яка має високі здобутки: «*І стала за мить в узолві’ї скорбота. / Лиш мова зосталась, і в горі жива, – / Той сад, у якому і корені, й віти / Плекав садівник та беріг від негод*» (В. Калашник). Переосмислюючись у контексті, лексема *сад* часто позначає життєвий простір ліричного суб’єкта чи об’єкта: «*І знову іду по говіючій твоїм саду, / дивлюся і плачу зі спокою благо/говіймо*» (А. Тимченко).

Лексема *сад* функціонує в сталих сполученнях і позначає Рай (Едем): «*Усе віддам, до скалочки, до скойки, / До ягоди у райському саду. / Задумливі і теплі гори / стоїки*» (А. Тимченко). Спостерігаємо протиставлення лісу і райського саду як земного й божественного, якого лірична героїня ще не заслужила: «*Не до райського саду, бо я ще не гідна його, / і таки не до пекла – туди, хоч і гідна, не хочу, – / відведи мене в ліс, чистотілом кохання загой / і на волю пусти, щоб не снилась тобі я цюночі*» (А. Тимченко).

Вербалізатором природного горизонтального простору є також лексема *поле*. Як зауважує В. Жайворонок, «предки українців жили в основному сільським життям серед свого поля (старослов’янське село – це «поле», символізує волю і щастя» [1, с. 464–465]. Попри переважання урбаністичних мотивів у новітній поезії, образ *поля* є одним з провідних у відтворенні простору, наприклад: «*синє небо в травах тоне. / небеса – прозорі. / поле з травами бездонне / аж по самі зорі*» (С. Татчин). Причому аналізований словообраз може набувати протилежного звучання, реалізуючи семантику смерті. Зокрема, в поетичній картині світу С. Осоки *поле* постає тим, що перебуває за межею: «*Сядь і роздай свій хліб / під образами в полі / вистелять душі шлях / добрим старим сукном*» (С. Осока); «*іде василь в далеке поле / в глибоку твань у чорну слизь / де вдови поділили голос / його коханої колісь*» (С. Осока). Семантика смерті посилюється біблійною алюзією в зображенні поля бою: «*Ми приймали життя в усій красі, в усій величі dna / та*

убогості слави. А на Сході з ребер у полі / ворон визбирує трохи м’яса» (О. Коротащ). Супровідним є образ *ворона*, що асоціюється зі смертю.

Досить часто в поезії початку ХХІ століття *поле* набуває біблійних алюзій, зокрема, через словообраз плащаниці: «*рухом тіла і кола / шляхом бурі і птиці / розітнулося поле – / золота плащаниця*» (С. Осока); «*та я все кажу: ну прийди подивися / ось небо над нами – роздертий плащ / ось поле – заштопана плащаниця*» (Ю. Іздрик). Привертають увагу епітети *золотий* і *заштопаний*, що символізують сакральну древність поля-плащаниці.

Виразниками концепту ПРОСТІР подекуди стають образи *нива*, *рілля*, *лан*, *земля*: «*Апокаліпсис. Дика зав’язь. Лан / Під диким небом воронням облетів*» (М. Кіяновська); «*Мабуть, це можна йменувати щастям, / і хліб, що споконвічна нива дасть, / з’їдати день у день, / а у міжчассі – / в чужих кишенях не лічити щастя*» (Л. Хворост). У першому фрагменті *лан* асоціюється зі смертю – як відкрита територія, пов’язана зі спустошеністю, до того ж ця семантика посилюється образом *вороння*. У другому фрагменті наявні біблійні мотиви: людина має дбати про хліб насущний і радіти цьому. Епітет *споконвічний* утворює зв’язок поколінь.

Земля ототожнюється зі стародавнім рукописом: «*ріллі манускрипти, сповіддя пшениць / вівсьні світанки із текстом Малишка*» (К. Мордатенко), що для ліричного суб’єкта як представника етносу відіграє надзвичайно важливу роль. Окаціональною є метафора *рілля* – речовина: «*Дніпро цілую в кручі; п’ю рілля; / Собор Успенський підтираю Гробом / Господнім*» (К. Мордатенко). Відзначмо, що для ліричного суб’єкта *рілля* є атрибутом батьківщини (як і кручі), яку він ідеалізує. Антропоморфні ознаки можуть бути виражені словами на позначення психічного стану: «*Земля гула в передчуванні стресу. / Ти бачила роззявлені роти / й смолу зіниць в розчахнутих очиськах*» (Л. Хворост). Це стан переляку, стресу, безвиході, що виражений словосполученнями *роззявлені роти, розчахнуті очиська*.

Просторове поняття *степ* асоціюється зі свободою, яку треба здобувати: «*пальці м’язисті, степ розкутий, / душне снігопаддя, мов кістка / в горлі, кровить; на повні груди*» (К. Мордатенко). Водночас степовий простір передає емоційний стан холоду та порожнечі: «*Сніжним степом так зимно іти. / Степом сивим так холодно... біло...*» (М. Даниленко).

У зображеннях водного простору найпоширенішим є образ ріки, наприклад: «*Та сила не в руці, і сила не в ріці, / що, може, і не жде собі нічної жертви, / і не у страху сенс, а в березі оцім, / який мене веде і не дає померти*» (А. Тимченко); «*Чи віднайдеши дорогу дитинства – курну і суху – / До села, що принесене в жертву*

великій ріці» (Г. Яновська). Метафоричне переосмислення пов'язане з традиційним ототожненням ріки із життям та безпекою.

У поезії початку ХХІ століття гідроніми вербалізують національні локуси. Часто річки пов'язані з батьківщиною авторів, як-от: «*Ісус не прийшов / приперлась весна / з льодяником за цокою / помочити ніжки / потріскотити з дніпром*» (М. Лижов); «*В комишах Дунай, а душа – Китай. / Чи то й два. І всі непролазні*» (П. Вольвач) та ін. У першому контексті прихід весни й скресання криги передано персоніфікованими образами, що сприймаються десакралізовано, контрастують з образом Ісуса. У другому прикладі назву вжито для творення художнього паралелізму, увиразненого грою слів (Дунай – Китай).

Лексема *море* здебільшого експлікує семантику життя, наприклад: «*світ крізь нас протікав, наче море крізь риб'ячі зябра*» (Г. Яновська). Рідше функціює образ ставу. Так, простежуємо паралель *Йордань – ставок*: «*Хай не в Йордані хрещена – в ставку. / І все земне життя – молитва довга*» (О. Тараненко), – де біблійний образ увиразнює прагнення ліричної героїні до високого в земному житті.

Базовим репрезентантом вертикального простору є лексема *небо*, що становить ядро відповідного концепту. Образ *неба* передає традиційне для мовомислення українців значення 'місце перебування душ померлих', наприклад: «*а я сиджу гілки роса / торкаються лоскочуть комір / а мати все не йдуть додому / все білять / білять небеса*» (С. Осока). Нерідко реалізується значення 'місце перебування богів, ангелів, святих; потойбічний світ, рай' [14, т. 5, с. 249]: «*З землі говорять померлі, з неба говорять святі. / Але навіть у їхній зневазі є співчуття і міра*» (С. Жадан). У наведених контекстах *небо* характеризується як сакральне й недосяжне місце.

Контекстуальна сполучуваність слів *небо*, *небеса*, *небесний* репрезентує їх переосмислення. Спостерігаємо появу таких значень: 'недосяжне місце' («*Оранжевий жилет йому, як перепустка, / Й титкам, що з ним – до київських небес*» (П. Вольвач)); 'межовий простір' («*Далеко поза небом, поза тим, / де сива хвища, де солонина осінь, / Марія стереже чийсь хрест, / і все чекає невідомих гостей*» (С. Осока)); 'свобода' («*ми всі час від часу блукальці / і німбами нашими встелено дах / і ворог полює на небо в очах / а чує колядки і вальси*» (Д. Лазуткін)); 'життєвий простір людини' – у поєднанні з присвійними займенниками («*може так ліпше і треба / світло безпечно як стронцій / ось воно моє небо / я тут працюю – сонцем*» (Д. Лазуткін)). Життєвий простір ліричного суб'єкта характеризується безмежністю та об'єднує оксиморонні характеристики *безпечно* як *стронцій*. *Небо* характеризується як простір, що здатний віддалитися від ліричного суб'єкта: «*Спинись на мить у круговерті днів. / Поглянь на те, що*

діється докола: / На глупоту верхів і їх приколи, / На небовид, що враз подаленів» (В. Калашник). Час в останньому контексті втілюється як такий, що може спинитися, а статичний простір набуває динамізму.

Для творення словообразу *небо* часто використовується антропоморфна метафора, наприклад: «*Віч-на-віч сам із небом у садку – / не витримав із долею двобою*» (Л. Вировець). У цьому контексті *небо* постає втіленням вищих сил. Привертає увагу суміщення двох просторів, переданих крізь призму сприйняття ліричного суб'єкта (психологізованих), – вертикального (*небо*) і горизонтального (*сад*).

Вербалізатором концепту НЕБО є також іменник з колірною семантикою *блакить*, який завдяки атрибутивній сполучуваності може реалізувати як позитивну («*Знову ми удвох у золотій блакиті. / Жовта тиша тихо мліє у зеніті*» (М. Філон)), так і негативну оцінки («*Тупики по-новому пошиті – / Гамівний, порцеляновий крій. / І вгадай: ув осклілій блакиті – / Порожнеча, чи бунт, чи розбій...*» (П. Вольвач)). В обох випадках оцінність виражена епітетами.

Вертикальний простір утілюється назвами астрономічних об'єктів, наприклад: «*Вистигле сонце приречено котиться / вздовж архетипних небес*» (С. Татчин). Поет створює розгорнуту метафору, супроводжуючи лексеми *небеса* індивідуально-авторським епітетом *архетипні*, таким чином передано звичайність, постійність того, що відбувається. Простежуємо метонімічну паралель *небо – опади*, що теж творить вертикаль: «*Влітку досягає небо і паде на ліс, / омиває собою квіти, / що посохли на престолах весни*» (Л. Белей). У цьому контексті аналізований образ має позитивну оцінку, оскільки експлікує акватичну семантику, символізуючи життєдайну енергію.

Отже, концептосфера ПРИРОДНИЙ ПРОСТІР в українській поезії початку ХХІ століття представлена концептами, що втілюють горизонтальний, вертикальний та водний простори, ключовими серед яких є ЛІС, САД, ПОЛЕ, СТЕП, РІКА, НЕБО. Їх вербалізатори відбивають як традиційні асоціації, так і закодовані авторські смисли. Словообраз *ліс*, з одного боку, як утілення чужого простору, набуває негативної оцінки, з другого, – має сему 'життя' і є позитивним. Художній образ *саду* передає значення життєвого простору ліричного героя. Ця семантика увиразнена біблійними алюзіями райського саду. Так само образи *поля*, *лану*, *ниви* переважно містять сему 'свій', але водночас здатні розвивати семантику смерті. Традиційний образ *степу* як свободи може також – через ознаку безмежжя – виражати тривожні емоційні стани. *Небо* – це сакральний простір і водночас життєвий простір людини, свобода, ознака «межовості», утілена, зокрема, в образах обрію, виявляється актуальною для вираження часової семантики. Концепти, що втілюють водний простір, передають традиційні

амбівалентні смисли життєдайності, часоплину і небезпеки. Подальше дослідження концептосфер поезії початку ХХІ століття дасть змогу виявити

особливості художнього мовомислення й тенденції в розвитку поетичного слова.

Література

1. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
2. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. С. 166–205.
3. Ковальова О. М. Німецькомовна вербалізація індивідуально-авторської концептосфери Томаса Манна: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Запоріжжя, 2016. 215 с.
4. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу: монографія. Київ; Івано-Франківськ: Плай, 2004. 248 с.
5. Косенко А. В. До питання структури концепту. *Наукові записки Національного університету Острозька академія*. Серія: Філологічна. Вип. 42. 2014. С. 83–85.
6. Маркова О. І. Аксиологічна складова змісту концепту ПАТРИОТИЗМ на матеріалі газетного дискурсу України. *Науковий журнал Сумського державного університету, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Філологічні трактати»*. Суми, Харків, 2018. Т. 1. № 1. С. 50–57.
7. Маслова В. А. Поэт и культура : Концептосфера Марины Цветаевой: учеб. пособ. Москва: Флинта, 2004. 256 с.
8. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. Москва: АСТ: «Восток-Запад», 2007. 226 с.
9. Приходько А. Н. Концепты и концептосистемы. Днепропетровск: Белая Е. А., 2013. 307 с.
10. Приходько І. В. Образний складник концепту КАНАДА в канадських англійськомовних віршованих текстах періоду європейської колонізації Канади. *Закарпатські філологічні студії*. 2018. Вип. 3. Т. 2. С. 36–39.
11. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке: [монографічне видання]. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
12. Серебрянська І. М. Концептосфера «нежива природа» в мові української прози другої половини ХХ століття: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Харків, 2010. 237 с.
13. Скаб М. В. Методика концептуального аналізу: проблеми та вирішення. *Науковий збірник ХДУ. Сер. Лінгвістика*. Вип. IV. Херсон: Вид-во ХДУ, 2006. С. 273–278.
14. Словник української мови: [в 11-ти томах]. І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. URL: <http://sum.in.ua/> (Дата звернення: 05.02.2020).

References

1. Zhajvoronok V. V. Znaky ukrayins'koyi etnokul'tury: Slovnyk-dovidnyk. Ky`yiv : Dovira, 2006. 703 s.
2. Karasik V. I. Jazykovej krug: lichnost', koncepty, diskurs. Volgograd: Peremena, 2002. S. 166–205.
3. Koval'ova O. M. Nimec'komovna verbalizaciya indyvidual'no-avtors'koyi konceptosfery Tomasa Manna: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.04. Zaporizhja, 2016. 215 s.
4. Kononenko V. I. Koncepty ukrajins'koho dyskursu: monohrafija. Ky`yiv; Ivano-Frankivs'k: Plaj, 2004. 248 s.
5. Kosenko A. V. Do pytannya struktury konceptu. *Naukovi zapysky Nacional'noho universytetu Ostroz'ka akademiya*. Seriya: Filolohichna. Vyp. 42. 2014. S. 83–85.
6. Maslova V. A. Poet i kul'tura: Konceptosfera Mariny Cvetaevoj: ucheb. posob. Moskva: Flinta, 2004. 256 s.
7. Markova O. I. Aksiolohichna skladova zmistu konceptu PATRIOTYZM na materialy hazetnoho dyskursu Ukrayiny. *Naukovyj zurnal Sums'koho derzhavnoho universytetu, Xarkivs'koho nacional'noho universytetu imeni V. N. Karazina «Filolohichni traktaty»*. Sumy, Xarkiv, 2018. T. 1. № 1. S. 50–57.
8. Popova Z. D., Sternin I. A. Kognitivnaja lingvistika Moskva AST: «Vostok-Zapad» 2007, 226 s.
9. Prihod'ko A. N. Koncepty i konceptosistemy. Dnepropetrovsk: Belaja E. A., 2013. 307 s.
10. Pryhod'ko I. V. Obraznyj skladnyk konceptu KANADA v kanads'kyx anhlijs'komovnyx virshovanyx tekstax periodu jevropejs'koyi kolonizaciji Kanady. *Zakarpats'ki filolohichni studiyi*. 2018. Vyp. 3. T. 2. S. 36–39.
11. Selivanova O. O. Svit svidomosti v movi. Myr soznannya v jazyke: (monohrafichne vydannya). Cherkasy: Ju. Chabanenko, 2012. 488 s.
12. Serebrjans'ka I. M. Konceptosfera «nezhyva pryroda» v movi ukrayins'koyi prozy druhojy polovyny XX stolittya: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. X., 2010. 237 s.
13. Skab M. V. Metodyka konceptual'noho analizu: problemy ta vyrishennya. *Naukovyj zbirnyk XDU. Ser. Linhvistyka*. Vyp. IV. Xerson: Vydavnyctvo XDU, 2006. S. 273–278.
14. Slovnyk ukrayins'koyi movy: [v 11-ty tomax]. I. K. Bilodid (hol. red.) ta in. URL: <http://sum.in.ua>.

Петренко Людмила Александровна, аспірантка кафедри українського мовознавства філологічного факультета, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (площадь Свободи, 4, Харків, 61000, Україна); e-mail: liudmylapetrenko93@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-5764-3264>

Petrenko Liudmyla, postgraduate student of Philological Sciences, Department of the Ukrainian Language, Faculty of Philology; Kharkov National University V. N. Karazin (Square Svobody, 4, Kharkiv, 61000, Ukraine); e-mail: liudmylapetrenko93@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-5764-3264>